

Pratarmė

Muzikologija nuolatos permąsto centrų ir regionų sampratą iš istorinės ir politinės perspektyvų. Nors ši perskyra ir kolonizuojantis požiūris į periferijas ypač būdingas imperijoms (taip pat ir imperinėms muzikinėms kultūroms), Helmuto Looso požiūriu, „centrų ir regionų sąveikos klausimas susijęs [...] su pačios muzikologijos disciplinos pagrindais“ („Metropoliai ar regionai? Problema ir požiūris, grindžiamas RISM duomenimis“). Muzikologas mano, kad elitistinių hierarchijų atsisakyti padeda spartus muzikos šaltinių gausėjimas, o šiame bare ypač svarbu atverti regionines muzikos istorijas ir, pasitelkus naujus faktus, koreguoti vyraujančius istorinius pasakojimus.

Trečiajį dešimtmetį gyvuojančiam mūsų žurnalui regioniniai ryšiai ir istorijos visuomet buvo ypač svarbūs. Šiame numeryje leidinio tradiciją tęsia etnomuzikologinių straipsnių gausa – jų autoriai nagrinėja universalių fenomenų (laikas, ritualas, derinimas, notacija ir kt.), regioninių savitumų ir tarpregioninių ryšių sankirtas estų (Žanna Pärtlas „Kylanti ir krintanti tonacija estų etnografinio regiono (Pietryčių Estija) daugiabalsėse dainose. *Kergūtāmīne* technika ir jos funkcijos“), žydų (Evgenia Khazdan „Nuo masoretinių iki kantiliacijos ženklų: pirmieji žingsniai (virtualus Alfonso de Zamoros ir Johannes Reuchlino dialogas“), vakarų slavų ir baltų (Iryna Klymenko „Apie kai kurias tipines ritualinių dainų formas: slavų ir baltų (ukrainiečių-baltarusių-lenkų-lietuvių) arealas“), lietuvių (Rytis Ambrazevičius „Laiko domeno atlikimo dėsniai dzūkų soliniame dainavime“; Vytautas Germanavičius „Mikrotoninių intervalinių santykių identifikacija lietuvių tradicinėje vokalinėje ir instrumentinėje muzikoje“) bendruomenių muzikinėse praktikose.

Nagrinėdama latvių muzikos pasipriešinimo oficialiajai doktrinai ir laisvėjimo procesus XX a. 8 ir 9 dešimtmėčiais, Baiba Jaunslaviete svarsto perspektyvą integruoti nacionalinius pasakojimus į komparatyvinę šaltojo karo ideologinių konfrontacijų istoriją. Tas ypač svarbu, mąstant apie šalis į rytus nuo geležinės uždangos – jau minėtame Helmuto Looso straipsnyje apie tai diskutuojama aptariant solidų jubiliejų švenčiančios RISM duomenų bazės svarbą ir plėtros galimybes: „Nauji šaltiniai būtini istorijos mokslų pažangai. Daugelis šalių į rytus nuo geležinės uždangos prisijungė (prie RISM – R. S.) palyginti vėlai ir todėl dar negalėjo pateikti išsamaus šaltinių indeksavimo.“

Nuo regioninių ligi tarpkontinentinių ryšių nusidriekia šaltinių publikacijų geografija: Živilė Tamaševičienė pristato nežinomus lietuvių muzikos klasiko Juozo Naujalio motetus, Rima Povilionienė ir Yusuke Ishii – nepublikuotus Vytauto Bacevičiaus etiudus, op. 19, lietuvių emigracijos muzikinės kultūros atodangoms skirti Dariaus Kučinsko straipsnis, pristatantis mažai žinomą emigracijos kompozitorių Adomą Grigaliūną, ir Danutės Petrauskaitės parengta Roberto Varno ir Jeronimo Kačinsko korespondencija (1992–2003).

Regionų muzikinės istorijos neretai siejamos su originalių, netelpančių į kanoną žanrų susiformavimu ir sklaida. Žurnalo konceptualioji dominantė – Gražinos Daunoravičienės fundamentali teorinė studija („Muzikos genotipas kaip teorinės epistemologijos konceptas“), pristatanti autorės išplėtotą originalią muzikinio genotipo teoriją. Kritiškai analizuojant akademinės muzikos tipologizavimo ir taksonomijos problematiką, autorinis muzikinio genotipo modelis plėtojamas pasiremiant bendrąja sistemų teorija.

Muzikologijos atsinaujinimui svarbi ir kritinė (savi)refleksija. Į žurnalą sugrįžta recenzijos žanras: Mykolas Druga aptaria 2018 m. publikuotą dviejų tomų darbą – Rūtos Stanevičiūtės, Danutės Petrauskaitės ir Vitos Gruodytės kolektyvinę monografiją („Nailono uždanga. Šaltasis karas, tarptautiniai mainai ir lietuvių muzika“) bei šių autorių parengtą korespondencijos rinktinę („Nailono uždanga. Lietuvių muzikų užsienio korespondencija 1945–1990“). Tarsi atliepdamas žurnalo kontrapunktui apie regionų ryšius ir sąveikas, recenzentas pabrėžia, kad „tai knygos, kurios pagaliau labai realiai bent vienu svarbiu aspektu (muzikologiniu) pradeda ir padeda sujungti sovietinės okupacijos atskirtas lietuvių tautos dalis“.

Rūta Stanevičiūtė

Foreword

Musicology has been continually rethinking the concept of centers and regions from the historical and political perspectives. Although this divide and a colonizing approach to the periphery has been particularly prevalent in empires (including imperial musical cultures), according to Helmut Loos, “the issue of the interaction of centers and regions is [...] related to the very foundations of the discipline of musicology” (*Metropolises or Regions? The Problem and an Approach Using RISM Data*). Loos believes that the abandonment of elitist hierarchies is facilitated by the rapid proliferation of musical sources, and in this area it is especially important to open up regional histories of music and correct the prevailing historical narratives on the basis of new facts.

Regional relationships and histories have always been paramount to our magazine over the three decades of its existence. In the present issue, the tradition is continued by the abundance of ethnomusicological articles: their authors examine the intersection of universal phenomena (time, rite, tuning, notation, etc.), regional specificity, and interregional relations in the musical practices of Estonian (Žanna Pärtlas, *Rising and Falling Tonality in Seto Multipart Songs [Southeast Estonia]. The Kergütämine Technique and Its Functions*), Jewish (Evgenia Khazdan, *From Masoretic Signs to Cantillation Marks: Initial Steps [On the Virtual Dialogue between Alfonso de Zamora and Johannes Reuchlin]*), Western Slavic and Baltic (Iryna Klymenko, *Some Common Forms of Ritual Songs. Slavic-Baltic [Ukrainian-Belarusian-Polish-Lithuanian] Area*), and Lithuanian (Rytis Ambrazevičius, *Time Performance Rules in Dzūkai Solo Singing*, and Vytautas Germanavičius, *Identification of Microtonal Intervalllic Relations in Lithuanian Vocal and Instrumental Folk Music*) communities.

When examining the processes of resistance to the official doctrine of Latvian music and its liberation in the 1970s and 1980s, Baiba Jaunslaviete considers the prospect of integrating national narratives into the comparative history of the Cold War ideological confrontations. This is particularly important in terms of the countries east of the Iron Curtain, as discussed in Helmut Loos’s article on the importance of the RISM database, which celebrates a significant anniversary, and the opportunities for development: “New sources are a necessity for the progress of historical science. [...] [M]any countries east of the Iron Curtain joined relatively late (to the RISM–RS) and therefore could not yet provide comprehensive source indexing.”

The geography of source publications ranges from regional to intercontinental relationships: Živilė Tamaševičienė presents unknown motets by Lithuanian classical composer Juozas Naujalis, and Rima Povilionienė and Yusuke Ishii, unpublished *Études*, Op. 19, of Vytautas Bacevičius; meanwhile, Darius Kučinskas’s article, introducing little-known emigrant composer Adomas Grigaliūnas, and the correspondence between Robertas Varnas and Jeronimas Kačinskas (1992–2003), prepared by Danutė Petrauskaitė, focus on Lithuanian exile music culture.

Regional histories of music are often associated with the formation and spread of original, non-canonical genres. The conceptual dominant of the magazine is Gražina Daunoravičienė’s fundamental theoretical study *Music Genotype as the Concept of the Theoretical Epistemology*, which presents an original theory of the music genotype developed by the author. Through a critical analysis of the problems of typologization and taxonomy of art music, Daunoravičienė’s model of the music genotype has been developed based on the general systems theory (GST).

Critical (self-) reflection is also important for the rejuvenation of musicology. Reviews return to the magazine: Mykolas Drunga discusses a two-volume collective monograph by Rūta Stanevičiūtė, Danutė Petrauskaitė, and Vita Gruodytė (*The Nylon Curtain. Cold War, International Exchanges and Lithuanian Music*), published in 2018, and a collection of correspondence prepared by these authors (*The Nylon Curtain: Foreign Correspondence of Lithuanian Musicians 1945–1990*). As if in response to the magazine’s counterpoint on regional relationships and interactions, Drunga emphasizes that “these are the books that finally, in at least one important (musicological) aspect, begin and help unite the parts of the Lithuanian nation separated by the Soviet occupation.”

Rūta Stanevičiūtė